

TREBALL DE FINAL DE GRAU (TFG)

LA HISTÒRIA I LA CULTURA A PARTIR
DEL CONTEXT D'UN CENTRE
EDUCATIU RURAL.

Grau en Mestre/a d'Educació Primària
MP 1040 (2019/2020)

AUTOR:

Arturo Tena Aparici

TUTOR DEL TFG:

Joaquín Aparici Martí

DATA:

31/05/2020

ÍNDEX

1. JUSTIFICACIÓ	1
2. CONTEXTUALITZACIÓ DE L'ESCOLA	2
3. INTRODUCCIÓ A LES ACTIVITATS	3
3.1 OBJECTIUS GENERALS.	
3.2 METODOLOGIA.	
4. ACTIVITAT 1: EXPOSICIÓ DELS OFICIS ANTICS	6
4.1 OBJECTIUS DE L'ACTIVITAT.	
4.2 CONTINGUTS.	
4.3 DESENVOLUPAMENT TEÒRIC.	
4.4 CRONOLOGIA.	
4.5 MATERIALS.	
4.6 ANNEX DE L'ACTIVITAT.	
5. ACTIVITAT 2: RECULL DE RONDALLES D'UN TERRITORI	10
5.1 OBJECTIUS DE L'ACTIVITAT.	
5.2 CONTINGUTS.	
5.3 DESENVOLUPAMENT TEÒRIC.	
5.4 CRONOLOGIA.	
5.5 MATERIALS.	
6. ACTIVITAT 3: LA JOTA COM A FORMA D'EXPRESSIÓ MUSICAL	12
6.1 OBJECTIUS DE L'ACTIVITAT.	
6.2 CONTINGUTS.	
6.3 DESENVOLUPAMENT TEÒRIC.	
6.4 CRONOLOGIA.	
6.5 MATERIALS.	
6.6 ANNEX DE L'ACTIVITAT.	

7. ACTIVITAT 4: LA PILOTA VALENCIANA ALS NOSTRES POBLES ..	16
7.1 OBJECTIUS DE L'ACTIVITAT.	
7.2 CONTINGUTS.	
7.3 DESENVOLUPAMENT TEÒRIC.	
7.4 CRONOLOGIA.	
7.5 MATERIALS.	
7.6 ANNEX DE L'ACTIVITAT.	
8. CONCLUSIONS.....	19
9. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA.....	19
10. ANNEXOS	20

1. JUSTIFICACIÓ.

Un projecte tan important com el treball de final de grau requereix unes idees fermes i clares per començar a tractar un tema que t'importa per poder aconseguir el resultat esperat. El tema elegit ha de ser del teu interès per poder estar motivat. Per aconseguir això, la proximitat és un factor important, i és que la proximitat ha sigut el factor decisiu i la paraula clau d'aquest TFG. La proximitat d'un tema fa que siga més o menys interessant. I això ho podem observar diàriament amb les notícies. Quantes vegades es parla dels morts en les diverses guerres de l'orient mitjà i es passa per damunt, per part dels mitjans de comunicació, amb una fredor emocional inhumana. I per contra, quan passa qualsevol cosa propera al nostre territori, es fa ressò d'eixa notícia durant una setmana sencera i finalment s'extrau informació innecessària que busca l'atenció del lector, oient o espectador.

La proximitat no sols pot ser espacial, sinó que també pot ser temporal. Com podem crear interès als alumnes per un fet que va passar fa molt de temps? Mostrant-los que encara queden restes d'aquell fet en l'actualitat més pròxima als alumnes. A partir de la idea de proximitat als alumnes, sense anar més enllà del context del centre en què he basat aquest TFG, tractaré de desenvolupar activitats amb vessants interdisciplinaris que considere molt interessants.

Una altra qüestió que vull justificar és: perquè en una escola rural? En aquest cas, la proximitat també ha sigut un factor decisiu. Històricament, l'escola rural era una escola per als pobles menuts que tenien unes necessitats acadèmiques diferents de les de la població de les ciutats. L'escola rural durant el segle XIX tenia un paper residual. El paper cultural que te l'escola, en aquell temps el tenia l'església i les principals característiques de la gent del poble, en una Espanya en què fins a la revolució industrial, l'activitat agrícola era la més important, eren: la família d'estructura patriarcal, el treball i les faenes agrícoles que en el moment d'arreglar la collita necessitaven l'ajuda dels més joves i la parròquia que com l'estament eclesiàstic ocupava un lloc privilegiat, tenia una funció educativa molt important.

“L'escola era un edifici en males condicions, tenien a mestres amb escassa remuneració ni preparació quasi sempre sense vocació de treballar en el món rural i amb pobres recursos materials. Tot açò juntament amb un mode de vida per part dels veïns del poble on la cultura oral i el treball de la terra, ni creava necessitats ni obria expectatives d'adquirir nous coneixements.” (Joan Soler Mata, 2008).

Mariano Carderera en el seu *Diccionario de educación y métodos de enseñanza* l'any 1886 afirma que: “las escuelas suelen dividirse en urbanas y rurales, según se

establezcan en las grandes poblaciones o en los pueblos de reducido vecindario[...]
Nuestra legislación no establece estas denominaciones pero admite las escuelas
incompletas en poblaciones menores de 500 habitantes, que equivalen a las rurales en
el sentido que se da a la frase” (Carderera, 1886). D’aquesta afirmació s’extrau que es
catalogaven com escoles incompletes a les escoles rurals.

A poc a poc les coses van anar canviant fins a l’actualitat. L’any 1996 en la revista
Cuadernos de pedagogía, José Manuel del Barrio Aliste, negava l’existència d’una
escola rural amb identitat pròpia, i mostrava una proposta de parlar sobre: “escuela en
el medio rural” (Del Barrio, 1996), Per mostrar que no hi ha diferències pel que fa a
identitat entre una escola rural i una escola urbana.

Pel que fa al meu criteri, una escola rural no és hui en dia l’escola rural del segle XIX
que no tenia res a veure amb una escola urbana. On es donaven continguts orientats a
la vida al camp. Ni és com explica José Manuel del Barrio Aliste en la revista Cuadernos
de pedagogía, on vol suposar que l’única diferència entre una escola urbana i una rural
és el lloc on està l’escola. Una escola rural té unes necessitats diferents de les d’una
escola urbana i ocupa un paper en el seu entorn. L’escola rural ha de saber adaptar-se
als nous temps que venen amb les noves tecnologies sense perdre les arrels, és a dir,
la connexió amb l’entorn més pròxim.

Les activitats que a continuació propose aniran molt lligades a la meua forma d’entendre
l’escola en el mon rural.

2. CONTEXTUALITZACIÓ DE L’ESCOLA.

L’escola en què treballarem és el CRA de Penyagolosa format per aularis situats en
Atzeneta del Maestrat, Les Useres i Vistabella del Maestrat i concretament, l’aula a què
va dirigida la nostra unitat didàctica està situada en la població de Vistabella, població
que compta amb 352 habitants i que pertany a la comarca de l’Alcalatén.

Vistabella està situada en ple massís del Penyagolosa (1.814 m) i es tracta del municipi
més elevat del País Valencià amb 1.249 m d’altitud els pobles veïns a aquest, són Xodos
amb el qual comparteix part del Penyagolosa, Benafigos, Atzeneta, Vilafermosa i
Vilafranca i per la província de Terol en “Puertomingalvo” i “Mosqueruela”. Però no sols
té a prop el Penyagolosa, també disposa d’un munt de patrimoni cultural digne de ser
observat i valorat, com per exemple el pont romà i uns accidents geogràfics com per
exemple el pla de Vistabella que doten aquest poble d’una flora i una fauna especial i
única en la província.

Històricament, Vistabella és un poble molt ric. Vistabella va estar habitada per ibers, romans i musulmans. Al s. XIII va ser conquerida pel rei Jaume I i la seua primera carta de població va ser atorgada el 1251. El poble va ser propietat de l'Orde dels Templers i, més tard, de la de Montesa. Juntament amb altres set pobles del Maestrat va formar la Setena de Culla, unió per defensar drets de ramaderia i pastures.

Durant els s. XVI i XVII la indústria de la llana i els teixits van fer que Vistabella es convertís en un dels pobles més pròspers del Maestrat, gràcies a la seua gran activitat tèxtil.

En la Guerra de Successió del s. XVIII, Vistabella va recolzar Felip V i els partidaris de Carles d'Àustria la van assetjar, segrestant diverses persones. Durant la Guerra de la Independència del s. XIX el guerriller Asencio Nebot va instal·lar ací una caserna de lluita contra les tropes de Napoleó i el 1812 es va produir una batalla contra el general Suchet, causant-li nombroses baixes. Després, va ser bastió carlista i va haver-hi una batalla contra les tropes liberals en 1835. A més, a Vistabella es va instal·lar un taller litogràfic on es va imprimir el primer segell de la història valenciana i els diaris "El volant de la guerra", butlletí oficial de l'exèrcit carlista, i "La Vanguardia".

La seua població superava els 2.500 habitants el 1910, i durant la Guerra Civil va quedar en zona republicana, vivint els avanços de l'exèrcit franquista, que va arribar pel front de Terol. (Ajuntament de Vistabella, s.d)

La Unitat didàctica proposada és per als xiquets de 3r, 4t, 5é i 6é d'educació primària i en ella comptem amb vuit alumnes. En les diferents activitats que a continuació detallarem, treballarem els continguts del currículum seleccionats per a l'assignatura de Ciències Socials.

3. INTRODUCCIÓ A LES ACTIVITATS.

Aquestes activitats que duré a terme i a continuació explicaré, les aniré desenvolupant al llarg del curs escolar. Per tant no formaran part d'una unitat didàctica. El propòsit és que cada activitat es desenvolupe en el temps més adequat. Per exemple: el treball sobre els oficis antics s'ha de dur a terme abans de la fira d'oficis antics per a presentar en ella el nostre projecte. Per altra part, Vistabella és un poble de muntanya i fa molt de fred a l'hivern, per tant l'activitat de pilota valenciana és convenient fer-a quan faça bon oratge. Per totes aquestes raons he decidit repartir les activitats al llarg del curs escolar.

3.1 OBJECTIUS GENERALS.

Totes les activitats que propose, estan lligades sota uns objectius comuns que són els següents:

- Fer valdre la cultura i els costums tradicionals dels pobles.
- Comprendre millor la vida en el poble en l'actualitat a partir de la història recent.
- Conèixer les activitats laborals i d'oci que han anat desapareixent.
- Millorar com a alumnes d'una escola rural entenent que cal ser un veí actiu que coopera amb les activitats del poble.
- Actuar per evitar la pèrdua de patrimoni cultural.
- Aprendre vocabulari autòcton específic de cada activitat.

3.2 METODOLOGIA.

En l'educació els agents principals són el docent, l'alumnat i les relacions entre ells. El docent ha de tindre unes característiques generals que fan que el coneixement viatge amb més eficiència perquè l'alumnat pugui adquirir-lo, com són una bona capacitat de comunicació o una bona capacitat d'innovació. Però el docent rural ha de tindre unes característiques específiques que Boix Tomàs considera necessàries:

- Tener un conocimiento general de las diversas materias curriculares.
- Usar estrategias y técnicas para potenciar el autoaprendizaje y la participación en actividades.
- Conocer los rasgos generales de la psicología de los niños.
- Motivar para no caer en el aburrimiento o la monotonía.

(Boix, 1995, 2)

Un mestre que treballa en una aula on hi ha alumnes de diversos nivells, necessita un major coneixement, ja que ha de dominar les matèries en cadascuna de les seues àrees curriculars. Com diu Noelia Morales Romo: “ no es lo mismo realizar una programación para 25 alumnos de un curso, de dos o tres asignaturas, que casi todas las materias (actualmente ya no son todas pues no debemos olvidarnos de los maestros itinerantes y profesores especialistas) de varios cursos, aunque el número de alumnos no sobrepase la docena.”(Morales Romo, 2005)

Açò és una dificultat afegida al mestre d'una escola rural, però si aconseguix dominar els temes de cada unitat didàctica en diferents assignatures i en diferents cursos, pot propiciar un major aprenentatge per als seus alumnes que una escola urbana normal.

Tindre un bon mestre en una escola rural: “supone una situación ventajosa para los alumnos porque:

- Conocen al profesor y el profesor les conoce a ellos (excepto cuando se cambia al docente), evitándose por consiguiente el periodo de acoplamiento mutuo.
- El profesor que trabaja con distintos niveles tiene identificados los contenidos curriculares que pueden resultar más complicados para sus destinatarios en los sucesivos cursos, y esto una herramienta muy útil para compensar de una manera continua a lo largo de los distintos años académicos.
- La enseñanza es totalmente individualizada y por tanto mucho más versátil.” (Morales Romo, 2005)

La confiança amb el mestre, permet que els alumnes puguen expressar-se lliurement, sense trencar la barrera de respecte cap al mestre. El docent pot reforçar aquells continguts que costen més d'adquirir i pot fer explicacions individualitzades. D'aquesta manera, els alumnes tenen al seu abast el coneixement que el mestre puga mostrar-los de forma més directa, inclús poden anar més enllà del que un mestre de primària puga mostrar-los i investigar per compte propi.

La família juga un paper important en l'aprenentatge dels alumnes. Si des de casa es duen a terme una sèrie de normes educatives que li permeten a l'alumne dur una rutina diària d'estudi, comportaran una millora en l'àmbit acadèmic de l'alumne en qüestió. Per això la connexió entre l'escola i la família és un aspecte clau.

“La relación colaborativa que debe existir entre la familia y el centro educativo en el que cursan estudios los hijos, es un hecho hoy en día indiscutible en la comunidad científica y en la Sociedad” (García, Gomariz, Hernández y Parra, 2010).

La relació entre la família i escola ha de ser bona, sense ella no serà tan significatiu l'aprenentatge per a l'alumne. A més a més, estan dintre del procés educatiu de l'alumnat. La família i l'escola formen l'entorn educatiu de l'alumne, de ben petit la família s'encarrega de l'educació completa d'un xiquet o d'una xiqueta. Posteriorment quan comença l'etapa escolar, part d'eixa responsabilitat recau sobre l'escola. Quan no hi ha relació entre l'escola i la família, l'aprenentatge de l'alumne estarà segat, en lloc de ser un aprenentatge coordinat, coherent i adequat.

“Hay que tener en cuenta que la educación es un proceso amplio que se inicia en la familia y luego se continúa con la escuela, y se necesita de ambas instituciones para conseguir un total desarrollo educativo y como persona del niño” (Rodrigo y Palacios, 1998).

En una escola rural, les relacions entre família i escola poden ser molt millors que en un centre educatiu urbà. Tenint en compte que estem en un poble d'uns 350 habitants, Un mestre que fa temps que viu en el poble és conegut no sols pel context educatiu sinó per tots els veïns del poble. Aquest factor pot propiciar una millor relació amb les famílies o pel contrari haver de desenvolupar les activitats sense el suport de les famílies amb tot el que això comporta.

Una bona relació amb la família permetrà el bon funcionament i l'èxit de les activitats didàctiques que he organitzat. Necessitarem la seua col·laboració i permís perquè els xiquets i xiquetes puguin gaudir plenament de les propostes que he desenvolupat.

4. ACTIVITAT 1: EXPOSICIÓ DELS OFICIS ANTICS.

4.1 OBJECTIUS DE L'ACTIVITAT.

Entendre el valor històric del oficis antics.	Procedimental
Conèixer la història recent a través d'alguns dels oficis antics.	Conceptual
Ser respectuós i mostrar interès cap a l'estil de vida de la gent major per evitar que es perda.	Actitudinal

4.2 CONTINGUTS.

BLOC 1: CONTINGUTS COMUNS	TIPUS DE CONTINGUT
- Formulació de preguntes, cerca, registre i organització de la informació procedent de diverses Fonts.	Procedimental
- Consideració de la rellevància dels fets aportant dades, elaboració de textos expositius i elements gràfics per a donar compte de les estratègies utilitzades per a arribar a les conclusions, citació dels fets en els quals es basen les conclusions i ús de la terminologia adequada.	Procedimental
- Participació en la planificació, escolta de les aportacions alienes, acceptació d'altres punts de vista, assumpció de diversos rols, aportació d'idees pròpies constructives, desenvolupament d'estratègies per a resoldre conflictes a través del diàleg, reconeixement del treball alié, responsabilitzar-se del treball personal per a aconseguir una meta col·lectiva.	Procedimental
- Planificació i organització de projectes individuals o col·lectius.	Procedimental
- Millorar el producte i el procés després de l'avaluació.	Procedimental
- Reconeixement de les contribucions culturals i materials que van fer els essers humans del passat a la nostra cultura.	Procedimental
- Tindre Iniciativa.	Procedimental
- Esforçar-se, força de voluntat.	Actitudinal

<ul style="list-style-type: none"> - Constància i hàbits de treball. - Capacitat de concentració. - Adaptar-se als canvis 	Actitudinal Actitudinal Actitudinal
--	---

BLOC 3: VIURE EN SOCIETAT	TIPUS DE CONTINGUT
- Noció econòmiques: producció, consum, mercat, distribució i comercialització.	Conceptual
- Mitjans de transport.	Conceptual
- Empreses d'extracció de matèries primeres, de distribució i comercialització.	Conceptual
- Àmbits de participació ciutadana en entorns pròxims: col·legi, associacions veïnals, culturals i esportives, ajuntament i comunitat autònoma.	Actitudinal
- Noció de medi urbà i rural	Conceptual

BLOC4: LES PETJADES DEL TEMPS	TIPUS DE CONTINGUT
- Formes convencionals de mesurar el temps: a. C., d. C., grans edats de la història i els mil·lennis o segles que abasten.	Conceptuals
- Noció de canvi i continuïtat, causa, conseqüència, evidència i interpretació històrica.	Conceptuals
- La Península Ibèrica en la Prehistòria i en l'Edat Antiga: les societats de caçadors i recol·lectors, les societats agràries,	Conceptuals
- La modernització social i econòmica d'Espanya.	Conceptuals
- La dictadura del general Franco.	Conceptuals
- La transició a la democràcia.	Conceptuals
- Ordenació d'objectes i representació de fets en el temps.	Procedimental

4.3 DESENVOLUPAMENT TEÒRIC.

Aquesta activitat es basa en la investigació d'oficis antics que ara ja no existeixen o estan a punt de desaparèixer. La finalitat o l'objectiu d'aquesta activitat serà valorar el treball realitzat pels nostres avantpassats. Coneixerem en què consisteix cada ofici i adquirirem vocabulari específic de cada treball per finalment fer un tríptic explicatiu sobre l'ofici amb imatges que exposaran en una paradeta el dia de la fira d'oficis antics. Com que el dia de la fira d'oficis antics de Vistabella és en cap de setmana, serà voluntari estar en la paradeta per explicar el tríptic a tot aquell que el vulga agafar, però serà obligatori fer un tríptic per a la paradeta d'oficis antics.

El primer pas serà buscar quin ofici volem realitzar. Per a trobar eixe ofici haurem de buscar en diverses fonts. Podem anar als arxius municipals per veure si hi ha algun document sobre els oficis antics. Podem preguntar a les famílies sobre informació i també a la gent major del poble. És important que aquest treball es faça de manera autònoma perquè és senten com a historiadors.

Antigament, els oficis majoritaris eren agricultors i ramaders. Però hi ha parts d'aquests treballs que en l'actualitat desconeixem. Podem tractar en faenes específiques d'aquests oficis que hui en dia hem deixat de desenvolupar com son: la batuda, que engloba tot el procés de recol·lecció i obtenció del gra del blat. O la tornada d'una solsidea d'una paret de bancal.

Els alumnes podran triar entre els oficis del poble com són l'albarder, el ferrer, el fuster..., o algunes feines que havien de fer els agricultors i ramaders de l'època.

El segon pas serà fer el tríptic. En primer plec hi haurà el nom de l'ofici, nom de l'autor i una imatge dibuixada o una fotografia. En el plec d'entremig estarà l'explicació i finalment en l'últim plec hi haurà imatges i una conclusió curta opcional.

El tercer pas serà mostrar el tríptic a la resta de la classe i explicar les característiques bàsiques de l'ofici que han elegit. Per finalment, el qui vulga, donar informació sobre el seu tríptic a la gent que acudisca a la fira.

4.4 CRONOLOGIA.

OCTUBRE

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

- Explicació del projecte per part del mestre, dubtes i aclariments.
- Temps per investigar i recollir informació sobre els oficis antics i elegir un ofici per fer el tríptic.
- Elaboració del tríptic a partir de la informació que hem recopilat.
- Breu explicació del tríptic i el seu contingut davant de la classe.

4.5 MATERIALS.

Càmera de vídeo, gravadora, telèfon mòbil, ordinador, folis, bolígrafs, colors, llapis, goma, tisores, pegament de barra i impressora a color.

4.6 ANNEX DE L'ACTIVITAT: 10.1

5. ACTIVITAT 2: EL RECALL DE RONDALLES D'UN TERRITORI.

5.1 OBJECTIUS.

Entendre el valor històric i literari de les rondalles.	Procedimental
Conèixer la història recent a través del context de les rondalles.	Conceptual
Ser respectuós i mostrar interès cap a la forma de transmetre cultura de la gent major per evitar que es perda .	Actitudinal

5.2 CONTINGUTS.

BLOC 1: CONTINGUTS COMUNS	TIPUS DE CONTINGUT
- Formulació de preguntes, cerca, registre i organització de la informació procedent de diverses Fonts.	Procedimental
- Ús de mitjans digitals, elaboració de textos narratius o descriptius per a comunicar les conclusions.	Procedimental
- Participació cooperativa en tasques:	Procedimental
- Participació en la planificació, escolta de les aportacions alienes, acceptació d'altres punts de vista, assumpció de diversos rols, aportació d'idees pròpies constructives, desenvolupament d'estratègies per a resoldre conflictes a través del diàleg, reconeixement del treball alié, responsabilitzar-se del treball personal per a aconseguir una meta col·lectiva.	Procedimental
- Planificació i organització de projectes individuals o col·lectius.	Procedimental
- Millorar el producte i el procés després de l'avaluació.	Procedimental
- Reconeixement de les contribucions culturals i materials que van fer els essers humans del passat a la nostra cultura.	Procedimental
- Ser responsable del benestar del grup.	Actitudinal
- Tindre Iniciativa.	Actitudinal
- Esforçar-se, força de voluntat.	Actitudinal
- Constància i hàbits de treball.	Actitudinal
- Capacitat de concentració.	Actitudinal
- Adaptar-se als canvis	Actitudinal

BLOC 3: VIURE EN SOCIETAT	TIPUS DE CONTINGUT
<ul style="list-style-type: none"> - Àmbits de participació ciutadana en entorns pròxims: col·legi, associacions veïnals, culturals i esportives, ajuntament i comunitat autònoma. - Noció de medi urbà i rural. 	<p>Actitudinal</p> <p>Conceptual</p>
BLOC4: LES PETJADES DEL TEMPS	TIPUS DE CONTINGUT
<ul style="list-style-type: none"> - Formes convencionals de mesurar el temps: a. C., d. C., grans edats de la història i els mil·lennis o segles que abasten. - Nocions de canvi i continuïtat, causa, conseqüència, evidència i interpretació històrica. - La Península Ibèrica en la Prehistòria i en l'Edat Antiga: les societats de caçadors i recol·lectors, les societats agràries, les primeres ciutats i estats. - La romanització. - La invasió musulmana i la creació de Al-Àndalus. - Els regnes peninsulars en l'Edat mitjana i la seua expansió. - La modernització social i econòmica d'Espanya. - La dictadura del general Franco. - La transició a la democràcia. - Ordenació d'objectes i representació de fets en el temps. 	<p>Conceptual</p> <p>Conceptual</p> <p>Conceptual</p> <p>Conceptual</p> <p>Conceptual</p> <p>Conceptual</p> <p>Conceptual</p> <p>Conceptual</p> <p>Conceptual</p> <p>Procedimental</p>

5.3 DESENVOLUPAMENT TEÒRIC.

Una Rondalla és una història popular en la qual un element fantàstic és un factor clau per arribar al seu desenllaç. Per a mi, les rondalles són aquelles històries a la vora del foc que ens contava el nostre avi o la nostra àvia i que ens quedàvem fascinats mentre miràvem la flama de la llar.

Sanchis Guarner diu el següent sobre el recull de rondalles d'Enric Valor: "Els valencians actuals no s'han adonat del gran servei que Enric Valor ret al país, salvant d'una pèrdua segura un dels seus béns espirituals més significatius, més bells i més desconeguts." (Sanchis Guarner, 1966). D'alguna manera, nosaltres també contribuirem a valorar allò que tenim i a evitar que es perda.

L'objectiu educatiu d'aquesta activitat és conèixer la història més o menys recent per poder elaborar un eix cronològic mental sobre els esdeveniments recents que han passat i que marquen la vida d'un poble. Juntament amb realitzar una activitat que permeta valorar la nostra cultura i participar activament en la preservació de l'entorn cultural dels nostres pobles.

Les Rondalles estaran emmarcades en un temps històric concret. Analitzarem el temps històric en el qual se situen i ampliarem la informació per a entendre millor les rondalles. Probablement moltes de les rondalles estaran emmarcades dins del segle XX, per això, tindrem més informació d'aquest període recent però també poden haver-hi rondalles o llegendes sobre la cristianització del territori en la reconquesta d'Al-Andalus. A més a més a partir de la descripció d'una forma de vida típica del s. XX podem retrocedir a través dels anys per veure les similituds i diferències entre la societat de la rondalla i la societat de l'antic regim per exemple. Aquesta serà la feina del mestre, Preparar les classes per a relacionar cada rondalla amb el temps que a ell li convinga explicar. Posteriorment, a partir d'eixes rondalles crearem un document electrònic que estarà ordenat cronològicament.

Al meu poble, hi ha una llegenda tan coneguda que inclús Rafael Fabian el 13 de febrer del 2018, periodista del periòdic Mediterraneo va fer un article relacionat, encara que no conta la història com fidelment es coneix al poble. La llegenda diu que quan els musulmans van haver d'anar-se'n dels territoris de la península, en el poble de Xodos tots aquells que musulmans que hi vivien van haver de fugir ràpidament però no podien endur-se totes les riqueses que ells posseïen, aleshores, van fer un conjur per guardar les riqueses, pensant que algun dia podrien tornar al mateix territori. Els musulmans no van tornar a conquerir la península i el tresor segueix sense descobrir. Diu la llegenda que per trobar el tresor, has de pujar al Marinet (una muntanya situada al costat de poble), la nit de Sant Joan, en unes condicions i una indumentària específiques. No se sap de ningú que ho haja provat o si ho han provat, no ho han dit a ningú.

A partir d'aquesta llegenda, podem treballar el context històric. Quan van haver d'anar-se'n els musulmans de la península? Per què? Com van arribar a la península? I donar així una classe completa i històricament molt rica. Cal tindre en compte que no podem aprofundir molt en el tema, ja que en primària es dona de manera superficial, però és convenient que ho sàpiguen.

5.4 CRONOLOGIA

NOVEMBRE							DESEMBRE						
L	M	M	J	V	S	D	L	M	M	J	V	S	D
						1		1	2	3	4	5	6
2	3	4	5	6	7	8	7	8	9	10	11	12	13
9	10	11	12	13	14	15	14	15	16	17	18	19	20
16	17	18	19	20	21	22	21	22	23	24	25	26	27
23	24	25	26	27	28	29	28	29	30	31			
30													

- **Primera setmana de novembre:** temps per a preguntar sobre alguna rondalla o conte popular del poble i gravació de veu o si es possible de imatge i àudio.
- **Segona i tercera setmana de Novembre:** temps per a transcriure i reescriure cada rondalla.
- **Una vegada reescrites totes les rondalles,** cada alumne eixirà a contar la rondalla davant de la classe. Una vegada per dia.
- **Finalment, l'últim dia d'exposició de les rondalles,** el mestre recollirà totes les rondalles juntament amb els vídeos o gravacions i ho pujarà a la pagina web del centre.

5.5 MATERIALS.

Càmera de fotos o mòbil, ordinadors del centre, material escolar(llibreta, llapis, bolígrafs)

6. ACTIVITAT 3: LA JOTA COM A FORMA D'EXPRESSION MUSICAL.

6.1 OBJECTIUS.

Entendre el valor cultural de la jota com a expressió musical	Procedimental
Conèixer la història recent a través de la jota com a forma d'oci	Conceptual
Ser respectuos i mostrar interès cap a l'estil de vida de la gent major per evitar que es perda.	Actitudinal

6.2 CONTINGUTS.

BLOC 1: CONTINGUTS COMUNS	TIPUS DE CONTINGUT
<ul style="list-style-type: none"> - Ús de mitjans digitals, elaboració de textos narratius o descriptius per a comunicar les conclusions. - Participació cooperativa en tasques: - Participació en la planificació, escolta de les aportacions alienes, acceptació d'altres punts de vista, assumptió de diversos rols, aportació d'idees pròpies constructives, desenvolupament d'estratègies per a resoldre conflictes a través del diàleg, reconeixement del treball alié, responsabilitzar-se del treball personal per a aconseguir una meta col·lectiva. - Planificació i organització de projectes individuals o col·lectius. - Millorar el producte i el procés després de l'avaluació. - Reconeixement de les contribucions culturals i materials que van fer els essers humans del passat a la nostra cultura. - Ser responsable del benestar del grup. - Tindre Iniciativa. - Esforçar-se, força de voluntat. - Constància i hàbits de treball. - Capacitat de concentració. - Adaptar-se als canvis 	<p>Procedimental</p> <p>Procedimental Procedimental</p> <p>Procedimental</p> <p>Procedimental Procedimental</p> <p>Actitudinal Actitudinal Actitudinal Actitudinal Actitudinal Actitudinal</p>
BLOC 3: VIURE EN SOCIETAT	TIPUS DE CONTINGUT
<ul style="list-style-type: none"> - Àmbits de participació ciutadana en entorns pròxims: col·legi, associacions veïnals, culturals i esportives, ajuntament i comunitat autònoma. - Noció de medi urbà i rural 	<p>Actitudinal</p> <p>Conceptual</p>
BLOC4: LES PETJADES DEL TEMPS	TIPUS DE CONTINGUT
<ul style="list-style-type: none"> - Nocions de canvi i continuïtat, causa, conseqüència, evidència i interpretació històrica. - La modernització social i econòmica d'Espanya. - La dictadura del general Franco. - La transició a la democràcia. - Ordenació d'objectes i representació de fets en el temps. 	<p>Conceptuals</p> <p>Conceptuals Conceptuals Conceptuals Procedimental</p>

6.3 DESENVOLUPAMENT TEÒRIC.

Si les rondalles són una forma d'expressió literària, una forma de transmetre una cultura, de forma divertida, de generacions en generacions; la jota a les comarques de l'interior de Castelló, era la forma de transmetre cultura musical fins que la modernització social

i econòmica va arribar a les nostres terres. Sobretot amb l'arribada de la ràdio, la jota va anar perdent força fins a l'actualitat. Ara alguns joves intentem que la cultura musical no es perda de manera definitiva i que continue en les nostres terres.

Aquesta activitat serà més curta que les anteriors, ja que sols necessitarem tres setmanes. El primer dia, consistirà en una classe teòrica on el mestre explicarà com ha anat evolucionant la jota i el paper que feia en la societat. Però no serà una explicació en el que sols el mestre parla, serà una explicació en la qual els alumnes aniran descobrint allò que ja saben sobre la jota amb contínues preguntes. Què és la jota? Heu vist alguna vegada la rondalla del poble? Qui la forma gent major o gent jove? Per què creus que la majoria són gent major? Coneixeu alguna cançó? Sabeu alguns dels instruments que formen una rondalla?

L'endemà, vindrà un músic i artesà de la música tradicional dels pobles de l'interior de Castelló i explicarà el procés de com fer d'una canya un instrument musical, davant de tota la classe amb els estris que ell necessita per fer-la. Els alumnes podran fer preguntes i veuran com es fa l'instrument. Finalment, L'artesà Longino els farà un regal a cada alumne, una canya per a cadascú. (Longino és un artesà que ha creat diferents instruments. En el següent enllaç explica la seua història: <https://www.youtube.com/watch?v=kGFMPmLQT24>)

A la setmana següent, vindrien els de la rondalla del poble a la classe i preparariem una actuació de la rondalla. Els alumnes s'encarregarien de fer la gravació. Una vegada ja han fet l'actuació els de la rondalla, els alumnes podrien fer preguntes, per exemple: Com es diu eixe instrument? Per què aneu vestits així? Com es diuen les diferents parts de la vestimenta? I després, provar diferents instruments senzills de percussió.

El següent dia, a partir de la gravació, per grups s'encarregarien de transcriure les cançons, aprofitarem les lletres per a analitzar la mètrica, la rima i el contingut de les cançons. Per finalment fer un document adjunt a la gravació i penjar-lo a la pàgina web del col·legi. D'aquesta manera contribuïm al fet que no es perda una tradició associada a un estil de vida que sols queda a la memòria de certa gent major.

(Actuació de la rondalla de Vistabella: <https://www.youtube.com/watch?v=1AIT3rz8cTU>)

Algunes de les cançons més populars de Vistabella:

Tens ulls de perdiueta	Vistabella està en un alto
Careta de passar fred	Benafigos a un collet
I una cara tan bonica	Xodos damunt d'una roca
Que et donaria un beset.	I Atzeneta en un planet.
Vistabella a un pas del cel	Les xiques de l'Anglesola
I n'estic tant orgullosa	al cresol diuen candil
De tindre com a senyera	a la finestra, ventana
El pic de penyagolosa.	I al julivert, peregil.

6.4 CRONOLOGIA.

GENER

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

- Explicació del mestre sobre la jota i del projecte que anem a dur a terme.
- Explicació de com fer d'una canya un instrument musical per Longino, Un artesà d'instruments de musica tradicional.
- Actuació de la rondalla dintre de classe i gravació audiovisual de l'actuació.
- Transcripció de les lletres de les jotes.
- Anàlisi de les lletres de les rondalles i pujar a la web del centre la gravació amb la transcripció de les lletres per donar-ho a conèixer.

6.5 MATERIALS

Càmera de vídeo o mòbil amb bona qualitat, material escolar (llapis, goma, bolígraf, folis, llibreta...) i ordinador.

6.6 ANNEX DE L'ACTIVITAT: 10.2

7. ACTIVITAT 4: LA PILOTA VALENCIANA A L'INTERIOR DE CASTELLÓ.

7.1 OBJECTIUS

Entendre el valor cultural de la pilota valenciana en els pobles de l'interior de Castelló	Procedimental
Conèixer la història recent a través de la pilota valenciana com a forma d'oci	Conceptual
Ser respectuós i mostrar interès amb l'estil de vida de la gent major per evitar que es perda.	Actitudinal

7.2 CONTINGUTS

BLOC 1: CONTINGUTS COMUNS	TIPUS DE CONTINGUT
<ul style="list-style-type: none">- Ús de mitjans digitals, elaboració de textos narratius o descriptius per a comunicar les conclusions.- Participació cooperativa en tasques:- Participació en la planificació, escolta de les aportacions alienes, acceptació d'altres punts de vista, assumptió de diversos rols, aportació d'idees pròpies constructives, desenvolupament d'estratègies per a resoldre conflictes a través del diàleg, reconeixement del treball alié, responsabilitzar-se del treball personal per a aconseguir una meta col·lectiva.- Planificació i organització de projectes individuals o col·lectius.- Reconeixement de les contribucions culturals i materials que van fer els essers humans del passat a la nostra cultura.- Ser responsable del benestar del grup.- Tindre Iniciativa.- Esforçar-se, força de voluntat.- Capacitat de concentració.- Adaptar-se als canvis	Procedimental
	Procedimental
	Procedimental
	Procedimental
	Procedimental
	Actitudinal
	Actitudinal
	Actitudinal
	Actitudinal
	Actitudinal
BLOC 3: VIURE EN SOCIETAT	TIPUS DE CONTINGUT
<ul style="list-style-type: none">- Àmbits de participació ciutadana en entorns pròxims: col·legi, associacions veïnals, culturals i esportives, ajuntament i comunitat autònoma.- Noció de medi urbà i rural	Actitudinal
	Conceptual

BLOC4: LES PETJADES DEL TEMPS	TIPUS DE CONTINGUT
- Nocions de canvi i continuïtat, causa, conseqüència, evidència i interpretació històrica.	Conceptuals
- La modernització social i econòmica d'Espanya.	Conceptuals
- Ordenació d'objectes i representació de fets en el temps.	Procedimental

7.3 DESENVOLUPAMENT TEÒRIC.

Hem vist com era el treball mitjançant els oficis antics, Hem vist com s'expandia la cultura oral mitjançant les rondalles i hem vist com es divertien i practicaven la cultura musical tocant la jota. Però quin era l'esport majoritari als nostres pobles fa més de cinquanta anys?

La pilota valenciana és un esport regional amb diferents modalitats sota un objecte comú, la pilota, que pot ser de diferents maneres depenent de la modalitat i del nivell del jugador. El que fa la pilota valenciana diferent d'altres esports al nostre territori és el seu pes cultural. Moltes vegades si pensem en la pilota valenciana, ens venen al cap pobles de València però no sabem que en les comarques de l'interior de Castelló també es practicava.

A Vistabella hi ha gran tradició de la pilota. Antigament, la gent d'alguns pobles del nord, es fabricaven les seues pròpies pilotes amb draps, un nucli dur perquè la pilota rebote i una superfície cosida amb cuir. Buscaven les façanes més grans i llises situades en carrers principals amb la finalitat d'aconseguir una bona paret i un bon espai per a colpejar la pilota. En aquests territoris del nord, la modalitat predominant era el frontó, moltes vegades amb una sola paret, encara que també es jugava a llargues en qualsevol carrer suficientment gran.

La seqüència didàctica que realitzaré es durà a terme durant el mes de Maig. Cal ser conscients que Vistabella és el poble més alt de la província de Castelló i no arriba el bon oratge fins al mes de Maig.

Durant la primera setmana de Maig realitzarem l'explicació del projecte per conèixer la pilota valenciana. En primer lloc farem una sèrie de preguntes per veure el que ja saben sobre el tema. Què és la pilota valenciana? Sabeu jugar a pilota valenciana? A quina modalitat heu jugat? Com és la pilota? Per a totes les modalitats s'utilitza la mateixa pilota? A partir d'aquestes preguntes anirem introduint el tema i encaminant-lo a la història recent de la pilota en el poble de Vistabella. Explicarem on jugaven, quina era la modalitat a què solien jugar, i com es feien les pilotes per poder jugar-hi. Al final de la

classe els demanarem que apunten a l'agenda una sèrie d'objectes, si és possible material reciclat, per a realitzar un guant de pilota valenciana.

L'endemà, explicarem com hem de fer el guant i el realitzarem. Tallarem el cartó a trossets perquè puguem doblar el guant i s'adapte a la mà, però ha de ser prou rígid perquè no faça mal la pilota a la mà. Dedicarem dues sessions per elaborar el guant per a poder eixir dos dies a jugar a pilota. Una, a una paret del poble i una altra, al frontó municipal, per veure les diferències.

Finalment l'últim dia, crearem un vídeo-reportatge on cadascú haurà de respondre una pregunta a càmera. El mestre serà l'entrevistador i els alumnes seran els jugadors de pilota. Mitjançant aquest format lúdic el mestre pot esbrinar allò que els ha agradat més de les dues partides anteriors a pilota i si han adquirit vocabulari específic. Si els ha agradat més el frontó municipal o la façana d'una casa gran. Quina pilota és la que solen usar per a jugar-hi. Com s'han fet el guant i per a què serveix, etc.

7.4 CRONOLOGIA

MAIG

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

- **Explicació de l'activitat** i informació teòrica i històrica de la pilota valenciana a Vistabella.
- **Realització del guant.**
- **Partida** de frontó en façana.
- **Partida** en el frontó municipal
- **Vídeo-reportatge** sobre com ha sigut l'experiència.

7.5 MATERIALS.

Càmera de vídeo o mòbil, esparadrap, cartró, tissors, cúter, pissarra digital, pissarra.

7.6 ANNEX DE L'ACTIVITAT: 10.3

8. CONCLUSIONS

L'escola i el món rural formen part del meu entorn més pròxim. Aquestes activitats que he plantejat signifiquen una unió lògica entre el que jo entenc com a escola i el que jo entenc per món rural.

Vull afirmar que aquestes activitats probablement no es podrien desenvolupar en una escola urbana. Ni tampoc en una escola rural qualsevol. Aquestes activitats han estat plantejades per a una escola en concret tenint en compte l'entorn cultural i la proximitat històrica de totes les activitats. Però si que hi ha una idea que envolta tot aquest projecte que es pot desenvolupar en qualsevol centre, la idea de cercar tradicions i activitats culturals d'un territori en concret i a partir d'aquest punt, desenvolupar activitats.

L'escola rural té moltes opcions educatives i molt diverses i amb unes peculiaritats que la enriqueixen. L'escola rural no és una escola incompleta és una escola amb matisos que molt lluny d'empobrir-la, ofereixen una millora del aprenentatge significatiu de l'alumnat. Un alumnat que és més conscient del que és ser un bon ciutadà o veí d'un poble. Un alumnat participatiu sabedor de la cultura i les preocupacions del seu poble.

9. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA.

- Boix Tomás, R. (1995): *Estrategias y recursos didácticos en la escuela rural*. Barcelona: Edit. Graó de Serveis Pedagògics.
- Morales Romo, N. (2005): *Un contexto: el rural; una organización: la escuela*. Capítulo 10, p.18.
- Soler Mata, J. (2008): *El maestro y la "fisonomía propia" de la escuela rural Una visión histórica de la escuela rural en Cataluña y España*, p.13, 14.
- Cardedera, M. (1886). *Diccionario de Educación y Métodos de Enseñanza*. Madrid: Librería G. Hernando, tomo 4, 3ª ed., p. 528 (publicado inicialmente en 1854).
- del Barrio, J. M.. (1996). "¿Existe la escuela rural?". Cuadernos de Pedagogía, núm. 251, octubre, p. 85-89.

- García, M. P., Gomariz, M. A., Hernández, M. A. y Parra, J. (2010). *La comunicación entre la familia y el centro educativo, desde la percepción de padres y madres*. Revista Siglo XXI, 28(1), 157-188.
- Rodrigo, M. J. Y Palacios, J. (1998). *Familia y desarrollo humano*. Madrid: Alianza Editorial.
- Sanchis Guarner, M. (1966). *Pròleg per als valencians*. Curso de lengua valenciana.
- [AntonicoRosasanta]. (2011, Octubre 29). Guitarró valencià: jota i fandango (Benafigos). [arxiu de vídeo]. Recuperat de: <https://www.youtube.com/watch?v=kGFMPmLQT24>
- [Dima Mikhailin]. (2019, Novembre 8). Rondalla de Vistabella. [arxiu de vídeo]. Recuperat de: <https://www.youtube.com/watch?v=1AIT3rz8cTU>
- Fabian, R. (13 de Febrer del 2018). La historia de Xodos y su leyenda del Bou d'Or. *El Periódico Mediterraneo*.
- Història, (sense data). Lloc de publicació: Ajuntament de Vistabella del Maestrat. <http://www.vistabelladelmaestrat.es/ca/visitantes/historia>

10. ANNEXOS:

10.1 Tríptic activitat oficis antics:

TORNADA D'UNA SOLSIDA

AUTOR: Arturo Tena Aparici

FOTOGRAFIA O DIBUIX

INFORMACIÓ SOBRE L'OFICI

Una solsidea és un esmunyiment de la terra d'un bancal al seu inferior. Açò provoca que es perda una part de terra cultivable, per tant, és necessari tornar eixa terra i eixes pedres de la paret al seu lloc per a recuperar eixa porció de terra.

Primer pas: Descobrir-la

Cal llevar totes les pedres i terra que han caigut per començar a fer la paret sobre una base sòlida.

Segon pas: Tornar-la a fer

A partir d'una bona base, posar pedra amb la finalitat que les pedres no es moguen fins que arribem a l'altura del bancal. És important que cada pedra estiga sobre dues d'aquesta manera la paret serà més consistent.

IMATGES DEL PROCÉS

10.2 Canyes elaborades per l'artesà Longino:

10.3 Guant per jugar a frontó.

